

Sygn. akt III USK 59/22

POSTANOWIENIE

Dnia 17 listopada 2022 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Jolanta Frańczak

w sprawie z odwołania D. Z.

od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w Opolu

o składki,

na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w dniu 17 listopada 2022 r.,

na skutek skargi kasacyjnej odwołującego się od wyroku Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu

z dnia 15 czerwca 2021 r., sygn. akt III AUa 1745/20,

odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

UZASADNIENIE

Sąd Apelacyjny we Wrocławiu wyrokiem z dnia 15 czerwca 2021 r. oddalił apelację odwołującego się D. Z. od wyroku Sądu Okręgowego w Opolu z dnia 9 lipca 2020 r., którym oddalono odwołanie od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w Opolu z dnia 15 lipca 2019 r. stwierdzającej, że odwołujący się jest dłużnikiem organu rentowego z tytułu nieopłaconych składek na ubezpieczenia społeczne, ubezpieczenie zdrowotne, Fundusz Pracy za okres od września 2015 r. do stycznia 2018 r., a jego zadłużenie wraz z należnymi odsetkami za zwłokę naliczonymi na dzień wydania decyzji wynosi łącznie kwotę 31.364,77 zł.

Sąd Apelacyjny przyjął za własne ustalenia faktyczne Sądu pierwszej instancji, jak również dokonaną przez ten Sąd ocenę prawną. Stwierdził, że próby

podważania w niniejszym postępowaniu podlegania przez odwołującego się ustawodawstwu polskiemu nie mogły być skuteczne, ponieważ kwestia ta została przesądzona odrębnymi orzeczeniami sądowymi i decyzjami organu rentowego. Organ rentowy zastosował ponadto prawidłowo procedurę współpracy z instytucjami państw członkowskich Unii Europejskiej, o której jest mowa w art. 16 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady nr 987/2009 z dnia 16 września 2009 r. dotyczącego wykonywania rozporządzenia (WE) nr 883/2004 w sprawie koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego (Dz.U.UE.L.2009.284.1 ze zm.; dalej: rozporządzenie wykonawcze). Wydanie zaskarżonej decyzji, określającej wysokość należności składkowych odwołującego się, było konsekwencją ustalenia w stosunku do niego jako właściwego, ustawodawstwa polskiego, a ponadto nie sformułował on żadnych zarzutów w odniesieniu do określonego przez organ rentowy wysokości zadłużenia.

Odwołujący się wniósł skargę kasacyjną od powyższego wyroku Sądu Apelacyjnego, zaskarżając go w całości i zarzucając naruszenie przepisów prawa materialnego: 1/ art. 83 ust. 1 w związku z art. 68 ust. 1 pkt 1a ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (obecnie jednolity tekst: Dz.U. z 2022 r., poz.1009 ze zm.; dalej: ustawa systemowa), przez błędne przyjęcie że w spornym okresie, mimo jednoczesnego wykonywania pracy najemnej na rzecz słowackiego oraz niemieckiego pracodawcy, a także prowadzenia działalności gospodarczej w Polsce, podlega wyłącznie obowiązkowym ubezpieczeniom społecznym z tytułu prowadzenia działalności gospodarczej; 2/ art. 47 ust. 1 pkt 2b i 2c ustawy systemowej, przez błędne ustalenie, iż był on zobowiązany do złożenia deklaracji rozliczeniowej za sporny okres, co w konsekwencji upoważniło organ rentowy do ustalenia podstawy wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne w spornym okresie, a w konsekwencji wydania spornej decyzji; 3/ art. 6 ust. 1 pkt 5, art. 12 ust. 1, art. 13 pkt 4 ustawy systemowej, przez błędne przyjęcie, iż skarżący, jako osoba prowadząca pozarolniczą działalność gospodarczą, obowiązany jest do odprowadzania składek w zakresie zabezpieczenia społecznego na terytorium Polski, podczas gdy składki odprowadzane były przez słowackiego oraz niemieckiego pracodawcę, u których wykonywał on pracę najemną, do tamtejszych instytucji ubezpieczeniowych.

Skarżący zarzucił również naruszenie przepisów postępowania, mających istotny wpływ na wynik sprawy - art. 378 § 1 k.p.c. w związku z art. 477¹¹ § 2 k.p.c., przez błędne przyjęcie przez Sąd drugiej instancji, iż w niniejszej sprawie pracodawca słowacki oraz niemiecki nie posiadają statusu zainteresowanych a tym samym nieuwzględnienie przez Sąd nieważności postępowania określonej w art. 379 pkt 5 k.p.c., wywołanej pozbawieniem możliwości obrony przez pracodawcę swych praw.

Skarżący wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i poprzedzającego go wyroku Sądu Okręgowego oraz decyzji organu rentowego z dnia 15 lipca 2019 r. i przekazanie sprawy organowi rentowemu do ponownego rozpoznania oraz o zasądzenie od organu rentowego na jego rzecz zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

We wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżący stwierdził, że skarga jest oczywiście uzasadniona oraz że zachodzi nieważność postępowania. W ocenie skarżącego uzasadnione jest to tym, że Sąd drugiej instancji dokonał nieprawidłowej oceny, iż organ rentowy prawidłowo ustalił, że jest on dłużnikiem organu rentowego, podczas gdy w jego sprawie nie została wydana decyzja o podleganiu obowiązkowym ubezpieczeniom z tytułu prowadzenia działalności gospodarczej, bowiem nie jest to decyzja tożsama z decyzją ustalającą ustawodawstwo właściwe. Ponadto przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania uzasadnia naruszenie przez Sąd drugiej instancji przepisów procesowych, przez pominięcie w postępowaniu sądowym słowackiego oraz niemieckiego pracodawcy jako zainteresowanego w sprawie, a tym samym niedostrzeżenie, że doszło do nieważności postępowania i nie uwzględnienia tego zarzutu.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne (pkt 1), istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub

wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów (pkt 2), zachodzi nieważność postępowania (pkt 3) lub skarga jest oczywiście uzasadniona (pkt 4).

Obowiązkiem skarżącego jest sformułowanie i uzasadnienie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania w nawiązaniu do tych przesłanek, gdyż tylko wówczas może być osiągnięty cel wymagań przewidzianych w art. 398⁴ § 2 k.p.c. Rozstrzygnięcie Sądu Najwyższego w kwestii przyjęcia bądź odmowy przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania wynika z oceny, czy okoliczności powołane przez skarżącego odpowiadają tym, o jakich stanowi art. 398⁹ § 1 k.p.c.

Wniosek o przyjęcie do rozpoznania skargi kasacyjnej został oparty na przesłankach wymienionych w art. 398⁹ § 1 pkt 3 i 4 k.p.c., tj. występowaniu w sprawie nieważności postępowania oraz oczywistej zasadności skargi kasacyjnej.

Skarżący nie zdołał wykazać występowania w sprawie wskazanych przesłanek przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

Przypomnieć trzeba, że przyczyny nieważności postępowania określa w sposób wyczerpujący art. 379 k.p.c., wskazując między innymi (pkt 5), że nieważność postępowania zachodzi, jeżeli strona została pozbawiona możliwości obrony swoich praw. Problematyka nieważności postępowania ze względu na pozbawienie strony możliwości obrony jej praw znajduje odzwierciedlenie w orzecznictwie Sądu Najwyższego, w którym przyjmuje się, że niemożność obrony zachodzi wówczas, gdy w postępowaniu sądowym pozbawiono stronę, wbrew jej woli, całkowitej możliwości podejmowania lub świadomego zaniechania czynności procesowych zmierzających do ochrony jej sfery prawnej. Nie ma przy tym znaczenia z czyjego powodu pozbawienie możliwości obrony nastąpiło, tj. czy było to efektem działania sądu, strony przeciwnej, czy też osoby trzeciej. Jednocześnie przyjmuje się, że pozbawienie możliwości obrony zachodzi w sytuacji, gdy strona została pozbawiona uprawnień procesowych wskutek wadliwego postępowania innego podmiotu, a nie wtedy gdy strona na skutek własnego działania z uprawnień tych nie skorzystała (por. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 27 maja 1999 r., LEX nr 319621; z dnia 9 stycznia 2001 r., II CKN 1211/00, LEX nr 1166360; z dnia 28 stycznia 2004 r., IV CK 418/02, LEX nr 602392; z dnia 7 lipca 2005 r., II UK 271/04, OSNP 2006 nr 5-6, poz. 95; z dnia 17 maja 2016 r., I UK 363/15, LEX nr 2061183; z dnia 8 grudnia 2016 r., II PK 260/15, LEX nr 2200600 oraz postanowienie Sądu

Najwyższego z dnia 8 marca 2002 r., III CKN 461/99, LEX nr 54479; z dnia 17 lutego 2004 r., III CK 226/02, LEX nr 163995). Obecnie w orzecznictwie Sądu Najwyższego przyjmuje się, że pozbawienie strony możliwości obrony swych praw w rozumieniu art. 379 pkt 5 k.p.c. nie należy wiązać wyłącznie z sytuacją całkowitego wyłączenia strony od udziału w postępowaniu. Zachodzi ona także wówczas, gdy z powodu uchybienia przez sąd przepisom postępowania, strona wbrew swojej woli została faktycznie pozbawiona możliwości obrony swoich praw w jego istotnej części, jeżeli skutków tego uchybienia nie można było usunąć przed wydaniem orzeczenia w danej instancji i to bez względu na to, czy takie działanie strony mogłoby mieć znaczenie dla rozstrzygnięcia sprawy (por. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 15 lipca 2005 r., IV CSK 84/10, LEX nr 621352; z dnia 4 marca 2009 r., IV CSK 468/08, LEX nr 515415; dnia 10 maja 2000 r., III CKN 416/98, OSNC 2000 nr 12, poz. 220; z dnia 13 czerwca 2002 r., V CKN 1057/00, LEX nr 55517; z dnia 17 lutego 2004 r., III CK 226/02, LEX nr 163995). O nieważności postępowania można mówić również w przypadku, gdy pozbawienie strony możliwości obrony swych praw dotyczy tylko fragmentu procesu, na przykład ostatniej rozprawy bezpośrednio poprzedzającej wydanie wyroku. Ocena nieważności powinna się odbywać w odniesieniu do konkretnego przypadku (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 5 czerwca 2009 r., I PK 19/09, LEX nr 519171).

W sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych - zgodnie z art. 477¹¹ § 1 k.p.c. - stroną jest osoba, której praw i obowiązków dotyczy zaskarżona decyzja oraz zainteresowany. Zainteresowanym w rozumieniu art. 477¹¹ § 2 k.p.c. jest podmiot, którego praw i obowiązków bezpośrednio może dotyczyć wynik toczącej się sprawy. Nie chodzi więc o zainteresowanie w sensie potocznym ani o automatyczne przypisywanie tego przymiotu drugiej stronie kwestionowanej umowy (cywilnoprawnej lub o pracę). W przytoczonym przepisie chodzi o prawa i obowiązki wynikające z polskiego systemu ubezpieczeń społecznych (por. art. 6 ust. 1 *in principio* ustawy systemowej), stąd nie ma on zastosowania do praw i obowiązków wynikających z porządków prawnych innych państw członkowskich Unii Europejskiej, o których rozstrzygają odpowiednie organy tych państw według obowiązującego w nich prawa.

Pracodawca zatrudniający ubezpieczonego za granicą nie jest zatem zainteresowanym w sprawie z odwołania tego ubezpieczonego od decyzji organu rentowego (właściwego w państwie zamieszkania) dotyczącej ustalenia właściwego ustawodawstwa, a wynik takiej sprawy nie dotyczy bezpośrednio praw i obowiązków zagranicznego pracodawcy (zob. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 14 lipca 2016 r., II UK 297/15, LEX nr 2120892; z dnia 25 listopada 2016 r., I UK 370/15, LEX nr 2166375 oraz postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 31 stycznia 2018 r., II UK 156/17, LEX nr 3373320; z dnia 6 marca 2018 r., II UK 192/17, LEX nr 2488069; z dnia 27 września 2016 r., I UZ 14/16, LEX nr 2153430; z dnia 6 września 2016 r., I UZ 13/16, LEX nr 2139243). Niewezwanie zagranicznego pracodawcy w charakterze zainteresowanego do udziału w sprawie o ustalenie właściwego ustawodawstwa toczącej się przed polskim sądem nie może być rozważane jako pozbawienie tego pracodawcy możliwości obrony swoich praw, świadczące o nieważności postępowania w rozumieniu art. 379 pkt 5 k.p.c. W sprawie toczącej się przed polskim sądem ubezpieczeń społecznych o ustalenie właściwego ustawodawstwa nie są ustalane, oceniane lub rozstrzygane jakiegokolwiek prawa lub obowiązki zagranicznego pracodawcy ubezpieczonego, o których mógłby orzec jedynie sąd właściwy dla miejsca prowadzenia działalności przez tego pracodawcę (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 8 grudnia 2021 r., I USK 315/21, LEX nr 3271058; z dnia 29 kwietnia 2021 r., I USK 108/21, LEX nr 3245333; z dnia 26 stycznia 2021 r., I USK 25/21, LEX nr 3112372). Nie może także pozostać niezauważone, że niniejsza sprawa nie dotyczy ustalenia właściwego ustawodawstwa, a obowiązku zapłaty składek z tytułu prowadzonej przez skarżącego działalności gospodarczej.

Odnosząc się natomiast do drugiej z powoływanych przez skarżącego przesłanek przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania stwierdzić należy, że Sąd Najwyższy jednolicie przyjmuje, że odwołanie się do przesłanki z art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. wymaga nie tylko powołania się na okoliczność, że skarga jest oczywiście uzasadniona, ale również wykazania, iż przesłanka ta rzeczywiście zachodzi. Oznacza to, że skarżący musi wskazać, w czym - w jego ocenie - wyraża się „oczywistość” zasadności skargi oraz podać argumenty wykazujące, że rzeczywiście skarga jest uzasadniona w sposób oczywisty. Sam zarzut naruszenia

(nawet oczywistego) określonego przepisu (przepisów) nie prowadzi bowiem wprost do oceny, że skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Skarżący powinien więc w wywodzie prawnym wykazać kwalifikowaną postać naruszenia przepisów prawa materialnego lub procesowego polegającą na jego oczywistości, widocznej *prima facie*, przy wykorzystaniu podstawowej wiedzy prawniczej (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 14 lipca 2005 r., III CZ 61/05, OSNC 2006 nr 4, poz. 75; z dnia 26 kwietnia 2006 r., II CZ 28/06, LEX nr 198531; z dnia 9 marca 2012 r., I UK 370/11, LEX nr 1215126; z dnia 1 stycznia 2012 r., I PK 104/11, LEX nr 1215774). Przez oczywistą zasadność skargi kasacyjnej rozumie się zatem sytuację, w której zaskarżone orzeczenie sądu drugiej instancji w sposób ewidentny narusza konkretne przepisy prawa. Wobec tego we wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania, jak i w jego uzasadnieniu, niezbędne jest powołanie konkretnych przepisów prawa, z którymi wyrok sądu drugiej instancji jest w oczywisty sposób sprzeczny (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 30 listopada 2012 r., I UK 414/12, LEX nr 1675171). Jednak o tym, że skarga jest oczywiście uzasadniona nie może decydować argumentacja zawarta w uzasadnieniu jej podstaw (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 2 kwietnia 2008 r. II PK 347/07, LEX nr 465860). Z tego względu przyjmuje się, że nie spełnia tych wymagań odwołanie się do podstaw kasacyjnych i opatrzenie zawartego tam zarzutu dodatkowo określeniem rażącego, ewidentnego, kwalifikowanego lub oczywistego, jeżeli nie zostanie wykazane, w czym przejawia się oczywistość wydania wadliwego orzeczenia (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 5 lutego 2014 r., III PK 86/13, LEX nr 1644571; z dnia 20 sierpnia 2014 r., II CSK 77/14, LEX nr 1511117; z dnia 11 kwietnia 2018 r., III UK 98/17, LEX nr 2497587).

Kierując się rozważaniami dokonanymi powyżej stwierdzić należy, że wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania nie spełnia warunków właściwych dla przesłanki przedsądu z art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c., z uwagi na brak wskazania jakiegokolwiek przepisu, którego naruszenie miałoby postać naruszenia kwalifikowanego, widocznego na „pierwszy rzut oka”. Nie jest wystarczające zastąpienie wyводу prawnego w uzasadnieniu wniosku samym tylko stwierdzeniem, że zdaniem skarżącego Sąd drugiej instancji dokonał nieprawidłowej oceny, iż organ rentowy prawidłowo ustalił, że jest on jest

dłużnikiem organu rentowego, podczas gdy w jego sprawie nie została wydana decyzja o podleganiu obowiązkowym ubezpieczeniom z tytułu prowadzenia działalności gospodarczej, bowiem nie jest to decyzja tożsama z decyzją ustalającą ustawodawstwo właściwe. W uzasadnieniu wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżący nie tylko nie powołuje przepisów prawa, które zostały jego zdaniem w ewidentny sposób naruszone, ale też nie powołuje argumentów, mających uzasadniać oczywistą zasadność skargi. Skarga kasacyjna powinna być tak zredagowana i skonstruowana, by Sąd Najwyższy nie musiał poszukiwać w jej podstawach lub ich uzasadnieniu pozostałych elementów kreatywnych skargi ani tym bardziej się ich domyślać (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 9 czerwca 2008 r., II UK 38/08, LEX nr 494134).

Skarżący nie zdołał zatem wykazać, że zachodzi potrzeba rozpoznania skargi, wobec czego Sąd Najwyższy na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c. odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

[as,af]